

Сделано соответствующие выводы и рекомендации касательно возможного усовершенствования украинского уголовного законодательства.

Ключевые слова: преступления против избирательных прав, преступления против референдумных прав, подкуп избирателя, подкуп участника референдума, неправомерная выгода, получение неправомерной выгоды, дача неправомерной выгоды.

Kostrytyski V. Mirror Compositions of Crimes in the Disposition of the Article 160 of the Criminal Code of Ukraine

In the article, with the help of an analysis of scientific problems that arise in the field of criminal and legal protection of electoral and referendum rights, issues devoted to the objective side of the offenses provided for in Parts 1 and 2 of Article 160 of the Criminal Code of Ukraine are comprehensively considered. It is justified that these crimes are mirror images of each other. Parallels are drawn between these crimes and other socially dangerous acts that are similar to them, which are criminalized in other articles of other sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. Among them: Part 1 and Part 3 of Art. 368-3 (bribery of an official of a legal entity of private law regardless of the organizational and legal form); Part 1 and Part 3 of Art. 368-4 (bribery of a person who provides public services); parts 1, 2, 3 of Art. 369-2 (abuse of influence); slightly modified classical art. 368 (acceptance of a proposal, promise or receipt of an improper benefit by an official) and art. 369 (offer, promise or provision of improper benefit to an official).

A short historical review was conducted, and also the current state of the presence of mirror trains of crimes in the text of the current Criminal Code of Ukraine is illustrated, the provisions of the Part. 1 and 2 of Article 160, the types of acts that form the objective side of these crimes are analyzed, the semasiological nature of certain terms that acquire the criminal legal meaning in the text of the law is examined. Appropriate conclusions and recommendations are made with regard to the possible improvement of Ukrainian criminal law.

Keywords: crimes against electoral rights, crimes against referendum rights, bribery of a voter, bribery of a referendum participant, improper benefit, obtaining undue benefits, giving undue benefits.

УДК 343.71

К. В. Шахова

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ

У статті проаналізовано міжнародне законодавство з питань протидії вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. Детально визначено основні положення кримінального законодавства у сфері забезпечення статевої свободи та статевої недоторканості таких країн, як Велика Британія, Франція, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Російська Федерація. Водночас дотично розглянуто й законодавство інших країн світу, зокрема Албанії, Австрії, Аргентини, Болгарії, Боснії і Герцеговини, Ізраїлю, Португалії, Румунії, Федерації Данії, Індонезії, Іспанії, Італії, Колумбії, Латвії, Литви, Македонії, Молдови, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Сальвадору, Швейцарії,

Японії тощо. Підсумовуючи проведене дослідження резюмовано, що Україна належить до країн, у яких злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості виділено в окремий вид протиправних посягань. До того ж вітчизняне законодавство, порівняно із законодавством країн Євросоюзу, Сполучених Штатів Америки, встановлює одне з найменш суворих покарань за вчинення названих злочинів.

Ключові слова: міжнародний досвід, законодавство, злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості.

Постановка проблеми. Різновидом злочинів проти особи є суспільно небезпечні посягання на її статева недоторканість і статева свобода. Такі протиправні дії не тільки завдають шкоди природним взаєминам між особами різної статі, але ще й пов'язані з насильницьким задоволенням статевих потягів, з різними діями сексуального характеру стосовно малолітніх або неповнолітніх осіб. Тобто, складовою статевої свободи є статева недоторканість, порушення якої завжди означає й порушення статевої свободи. У ст. 3 Конституції України законодавець передбачив, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1], тобто вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи є посяганнями на зазначені права особи, пов'язані з грубими порушеннями норм суспільної моралі, за що кримінальним законодавством передбачено доволі суворе покарання. Згідно з чинним законодавством України кримінальна відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи передбачена розділом IV Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК), зокрема за зґвалтування (ст. 152); насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153); примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154); статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155); розбещення неповнолітніх (ст. 156). До речі, вказані злочини віднесено до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів (зокрема частина 4 ст. 152 КК України) [2]. Аналізуючи ж законодавство зарубіжних країн, доходимо висновку, що в різних державах різні види злочинних посягань віднесено до категорії злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. З огляду на вказане вважаємо за доцільне проаналізувати міжнародне законодавство з питань протидії вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості в контексті юридичного визначення протиправних діянь, які становлять статеві злочини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахівці юридичної науки у своїх працях значну кількість різнопланових питань, пов'язаних з протидією злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, розглянули доволі детально. Вагомий внесок у розвиток окресленої проблематики зробили такі вчені, як К. В. Антонов, О. Ю. Андиферов, А. В. Баб'як, О. М. Бандурка, В. Я. Горбачевський, М. В. Гусаров, С. М. Гусаров, І. М. Даньшин, О. О. Житний, О. Ю. Зуєв, А. М. Кислий, М. Й. Коржанський, Б. Д. Леонов, В. В. Лисенко, О. М. Литвинов, Л. А. Мазур, В. А. Некрасов, Ю. Ю. Орлов, В. В. Плукар, М. А. Погорецький, В. Д. Пчолкін, С. В. Слінько,

М. В. Стащак, Р. Л. Степанюк, В. Б. Харченко, В. В. Шендрик, О. О. Юхно та ін. Проте констатуємо, що на сьогодні аналіз міжнародного законодавства з питань протидії вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості ще не проводився.

Формування цілей. Метою статті є проведення аналізу міжнародного законодавства з питань протидії вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості.

Виклад основного матеріалу. Аналіз статистичних даних більшості країн світу свідчить про поширеність серед інших злочинів протиправних дій стосовно статевої свободи та статевої недоторканості особи. Згідно з дослідженням департаменту юстиції США щорічно 3,7 мільйона осіб стають жертвами статевих злочинів, зокрема звалтовано близько 300 тис. жінок та 9 % дітей піддано сексуальному насильству [3]. На думку міжнародних експертів, перше місце у світі за кількістю статевих злочинів щодо кількості мешканців займає Південно-Африканська Республіка [4], оскільки на території цієї держави за рік відбувається понад 500 000 таких злочинів [5]. З огляду на зазначене є доречним те, що в кримінальному законодавстві більшості країн світу злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканості приділено окрему увагу й визначено окреме місце.

Аналізуючи зарубіжне законодавство, доходимо висновку, що якщо для держав європейської цивілізації є звичайними положення про статеvu свободу як об'єкт посягання статевих злочинів, то для мусульманських держав «статева свобода» досі є неможливою як об'єкт кримінально-правової охорони з релігійних причин. Зокрема, під час обговорення КК Туреччини 2004 року його автори під тиском консервативних шарів суспільства змушені були відмовитися від визначення статевих злочинів як «злочинів проти сексуальної свободи», оскільки для багатьох громадян Туреччини поняття «сексуальна свобода» усе ще нерозривно пов'язано із сексуальною розбещеністю [6].

Заразом можна також дійти висновку, що на сьогодні існують два основні підходи до розгляду місця статевих злочинів у системі законодавства, а, отже, й до визначення їх об'єкта. Перший, традиційний, виходить з того, що первинним у такого роду зазіханнях є порушення моральних норм. Другий, більш сучасний, передбачає, що статеві злочини посягають насамперед на особу, її права і свободи [7, с. 123].

Що ж до рівня відповідного розділу в системі кримінального законодавства, то тут також немає єдності. До першого рівня (родовий об'єкт) у структурі Особливої частини статеві злочини розмежовано в КК Австрії, Аргентини, Федерації Боснії і Герцеговини, Німеччини, Данії, Індонезії, Іспанії, Італії, Колумбії, Латвії, Литви, Македонії, Молдови, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Сальвадору, України, Швейцарії, Японії. До другого рівня (видовий об'єкт) статеві злочини віднесено КК багатьох країн СНД, Албанії, Болгарії, Ізраїлю, Португалії, Румунії. У КК Франції статеві злочини поміщено на третій рівень структури кримінального законодавства (груповий об'єкт) [8].

У деяких країнах (Парагвай, Узбекистан, Франція) посягання на статеву недоторканість неповнолітніх виділено із загальної групи статевих злочинів. Зокрема, у КК Парагваю норми про посягання на статеву сферу містяться в розділах «Злочини проти статевого самовизначення» і «Злочини проти неповнолітніх». У КК Узбекистану вони внесені в глави «Злочини проти статевої свободи» і «Злочини проти сім'ї, молоді та моральності» [7, с. 125].

Що ж до країн Євросоюзу, то кримінальне законодавство щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості Англії, Франції та Німеччини, які в окремих положеннях є докорінно відмінними між собою, а також законодавством нашої країни, для досліджуваної проблематики є найбільший цікавим.

Окремо виділимо кримінальне законодавство Німеччини щодо питань, пов'язаних з визначенням злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості, які передбачені розділом XIII Особливої частини Кримінального кодексу Федеральної Республіки Німеччина (далі – ФРН). Також до цього розділу уміщено склади злочинних діянь, що посягають на інші охоронювані державою права та свободи (скажімо, про сприяння проституції (§ 180a)) [9].

Зауважимо, що всі злочинні посягання на статеву свободу та статеву недоторканість умовно можна поділити на дві групи:

1) злочинні діяння проти статевого самовизначення, до яких німецький законодавець відносить такі склади:

- сексуальні дії щодо опікуваних (§ 174);
- сексуальні дії щодо ув'язнених; осіб, які зазнали адміністративної відповідальності; хворих та осіб, які потребують допомоги, перебуваючи в медичних установах (§ 174a);

- сексуальні дії, пов'язані з використанням особою свого службового становища (§174b);

- сексуальні дії, пов'язані з використанням відносин у процесі консультації, лікування (лікарського спостереження) та обслуговування (§174c); сексуальні дії щодо дітей (§176);

- тяжкі сексуальні дії щодо дітей (§176a);

- сексуальні дії щодо дитини, якщо вони спричинили її смерть (§176b);

- примус до сексуальних дій;

- зґвалтування (§177);

- зґвалтування, що спричинило смерть потерпілого (§178);

- сексуальні дії щодо осіб, які не здатні чинити опір (§179);

- сексуальні дії щодо неповнолітніх (§182).

2) злочини, умовно пов'язані зі злочинними діяннями проти статевого самовизначення:

- пособництво до сексуальних дій малолітніх (§180);

- сприяння заняттю проституцією (§180a);

- проти особи (§180 b, 181,181a, 183,183a, 184, 184a, 184 b) [9].

До речі, багато з цих злочинних діянь зазіхають на суспільну мораль і моральність.

Також типовими для КК ФРН є склади, що встановлюють кримінальну відповідальність за вчинення сексуального насильства стосовно певного кола осіб: дітей; опікуваних; осіб, які не здатні чинити опір; осіб, довірених винному для консультації, лікування (лікарського спостереження) або обслуговування тощо. Зокрема, Кримінальний кодекс Німеччини розрізняє сексуальні дії щодо дітей до 14 років і підлітків 14–18 років. Дії сексуального характеру стосовно дітей класифікуються згідно з § 176, щодо підлітків – згідно з § 182 КК Німеччини. Діяння, спрямовані щодо опікуваних осіб, підпадають під дію § 174. У всіх випадках під сексуальними діями розуміються будь-які дії сексуального характеру.

Сексуальні дії як в активній, так і в пасивній формі стосовно дітей до 14 років караються позбавленням волі на строк від шести місяців до десяти років. Так само караються й треті особи, які спонукають дитину до сексуальних дій. Сексуальні дії стосовно підлітка 14–18 років (як активні, так і пасивні) підлягають покаранню лише в разі, коли підліток знаходиться в залежному становищі та здійснює сексуальні дії або здійснює ці дії за грошову винагороду. У такий же спосіб кваліфікується й примус підлітка 14–18 років до сексуальних дій з третьою особою з використанням залежного становища підлітка або грошової винагороди. Перераховані дії сексуального характеру караються позбавленням волі на строк до п'яти років або грошовим штрафом [10].

У разі вчинення сексуальних дій стосовно дитини або підлітка застосовуються більш жорсткі правила, якщо дитина перебуває під опікою дорослого, тобто довірена йому в освітніх або виховних цілях.

У § 174a наведено спеціальний перелік осіб, які можуть піддаватися сексуальному насильству: ув'язнені, які перебувають в місцях позбавлення волі; особи, які зазнали адміністративної відповідальності; хворі та особи, які потребують допомоги, перебуваючи в медичних установах. Суб'єктами таких злочинних посягань є службовці відповідних установ, якщо потерпілі перебувають в адміністративній залежності від них. Покаранням є позбавлення волі на строк до п'яти років або грошовий штраф.

Суб'єктом злочинного діяння, зазначеного в § 174 b, є посадова особа. Диспозиція цієї норми передбачає «вчинення будь-яких сексуальних дій посадовою особою, призначеною для участі в кримінальному процесі або в провадженні за призначенням заходів виправлення і безпеки, пов'язаних з позбавленням волі, або у провадженні за призначенням заходів, пов'язаних з адміністративним затриманням, щодо особи, яка перебуває в процесуальній залежності від такої особи або якщо вона допускає вчинення таких дій залежною особою щодо себе». Покарання – позбавлення волі на строк до п'яти років або грошовий штраф [9].

Параграф 174c містить новий елемент системи сексуальних деліктів, передбачених КК ФРН. Уводячи цю норму, німецький законодавець передусім керувався судовою практикою, яка свідчила про те, що розумово або душевнохворі люди, зокрема ті, які страждають маніями та знаходяться на консультації, лікуванні (під лікарським наглядом) або обслуговуванні,

недосить захищені чинним кримінальним правом від сексуальних зазіхань осіб, які проводять консультацію, лікування (медичний нагляд) або обслуговують їх, порівняно з пацієнтами, які перебувають у психотерапевтичних лікувальних установах. У § 174с заповнено цю прогалину. Покаранням за таке діяння є позбавлення волі на строк до п'яти років або грошовий штраф [10].

Потерпілим від злочинних посягань – сексуальних дій, передбачених §176, є дитина, тобто особа, яка не досягла 14-річного віку. За цією нормою караються будь-які сексуальні дії, якщо виконавець злочинного діяння здійснює їх стосовно дитини сам або допускає вчинення таких дій дитиною щодо себе. Кримінальна відповідальність за цією нормою настає і для того, хто схиляє дитину до сексуальних дій з третьою особою або допускає вчинення таких дій третьою особою стосовно дитини [9].

Особливо тяжкі випадки такого злочинного діяння раніше були передбачені пунктом 3 цієї норми, а тепер їх передбачають § 176а (тяжкі дії стосовно дітей) і §176b (сексуальні дії стосовно дитини, що призвели до її смерті). З огляду на підвищену суспільну небезпеку цього злочину особа карається довічним позбавленням волі на строк не менше десяти років [10].

Кваліфікуючими ознаками §176а є: 1) учинення з дитиною сексуальних дій, пов'язаних з проникненням у тіло, особою, яка досягла 18 років; 2) учинення діяння кількома особами; 3) учинення діяння створює небезпеку заподіяння шкоди здоров'ю дитини або значної шкоди її фізичному чи душевному розвитку; 4) протягом останніх п'яти років особа засуджувалася за вчинення такого злочинного діяння, до того ж рішення набуло чинності. На підставі цих ознак зазначені дії кваліфікуються таким чином: кримінальна відповідальність за цією нормою настає і в тому разі, якщо виконавець або інший співучасник злочинного діяння діє з наміром зробити його предметом порнографічного видання, яке має бути поширене на підставі §184, абз.3, а також якщо в результаті діяння заподіяна тяжка шкода здоров'ю дитини або виникає небезпека того, що вона може померти. Саме ж заподіяння дитині смерті при здійсненні сексуальних дій підлягає самостійній кваліфікації за § 176 б.

Параграф 182 встановлює кримінальну відповідальність за сексуальні дії щодо неповнолітніх. Суб'єктом такого злочинного діяння може бути будь-яка людина (чоловік або жінка) старше 21 року, а потерпілим – особа будь-якої статі віком до 16 років. Відповідно до абз. 1 цієї норми покаранням є позбавлення волі на строк до п'яти років або грошовий штраф; за абз. 2 – позбавлення волі на строк до трьох років або грошовий штраф.

Другу групу складають протигравні діяння, пов'язані зі статевими злочинами. Більшість з них є злочинними діяннями проти суспільної моралі й моральності, хоча й зазіхають на інші права та свободи особи, тобто є двооб'єктними [10].

Наприклад, у § 180 встановлена кримінальна відповідальність за пособництво сексуальних дій малолітніх. Згідно з абз.1 параграфа потерпілими можуть бути особи, які не досягли 16-річного віку; відповідно до абз.2 – особи, які не досягли 18-річного віку. Охоронюваним цією нормою

правом є нормальний статевий розвиток дитини. Проте законодавець Німеччини визначає, що неповнолітній регулярно за своїм бажанням або зі своєї згоди може вступати в статевий зв'язок з третьою особою при пособництві суб'єкта злочину, яке може виражатися зокрема у створенні їм умов для здійснення таких дій. Пособництво може також полягати й у сприянні суб'єкта цього злочинного діяння встановленню контакту неповнолітнього й третьої особи, до того ж сам суб'єкт злочину разом з третьою особою може брати участь у сексуальних контактах з неповнолітнім. Передбачене покарання – позбавлення волі на строк до трьох років або грошовий штраф [10].

Абзац 1 параграфу 180 містить також специфічний припис, на підставі якого суб'єктом цього злочинного діяння не може бути опікун неповнолітнього, за винятком випадків, коли він своїми діями порушує свої обов'язки з виховання неповнолітнього.

Аналізуючи наведене, доходимо висновку, що кримінальним законодавством статеві злочини, окрім свого безпосереднього визначення, визнаються такими, що є спорідненими та супутніми для інших злочинів проти суспільної моралі, дитинства тощо. До речі, зазначимо, що в Україні останнім часом усе частіше йдеться про потребу залучення до складу статевих злочинів такого злочину, як «Сімейне насильство», однією з ознак і його проявом є саме вчинення статевих злочинів стосовно дружини, дітей чи інших близьких родичів [11].

Загальним законодавством такої Європейської країни, як Велика Британія визначається, що більшість статевих злочинів, зокрема звалтування та розбещення неповнолітніх, належить до категорій статевих злочинів відповідно до Закону «Про статеві злочини». Згідно з ним визначається, що до статевих злочинів належить звалтування; примушування до статевих актів; застосування лікарського засобу для здійснення незаконного статевих актів; незаконні статеві зносини з розумово відсталою жінкою або неповнолітньою; інцест; напад з непристойними цілями; непристойні дії стосовно дитини; содомія; груба непристойність стосовно чоловіка й зловживання повноваженнями довіреної особи щодо дітей і молодих людей [12].

З наведеного доходимо висновку, що порівняно з КК України перелік статевих злочинів значно розширений. Дальший аналіз змісту вказаного закону дає змогу виділити деякі відмінні риси в кваліфікуючих аспектах. Зокрема, суб'єктом примушування до статевих актів може бути тільки чоловік і повинно це відбуватися у спосіб погрози, залякування або обману чоловіка або жінки для їхнього вступу в сексуальні відносини з винним або з ким-небудь та в будь-якому місці (скажімо, й за межами Великої Британії). З наведеного вбачається, що звалтування в Англії можливо винятково чоловіком стосовно жінки або іншого чоловіка, тобто, на відміну від вітчизняного законодавства, жінка не може бути звинувачена у звалтуванні. До того ж учинення більшості злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості карається винятково позбавленням волі, аж до довічного, зокрема повторне

вчинення звалтування чи незаконних статевих зносин з розумово відсталою жінкою або неповнолітньою тягне за собою довічне позбавлення волі. Водночас англійське законодавство передбачає такий вид статевих злочинів як застосування лікарського засобу для здійснення незаконного статевого акту. Суть його полягає у введенні потерпілому ліків, до того ж факт здійснення статевого акту для настання відповідальності не має значення. Також доволі цікавим є виділення вчинення статевого злочину стосовно малолітньої або неповнолітньої особи зі сторони певної категорії родичів в окремих вид злочинів – інцест. У таких випадках покарання за вчинення статевих дій стосовно дітей тягне за собою набагато тяжчі наслідки [13].

Зауважимо водночас, що доволі цікава ситуація з криміналізацією статевих злочинів склалася також у Франції, де вказані злочини віднесено до групи злочинних посягань на фізичну й психічну недоторканість людини. Зокрема, у ст. 222-22 КК Франції подано загальне визначення сексуальної агресії як «будь-якого сексуального посягання, учиненого в спосіб насильства, примусу, загрози або обману».

Разом у французькому законодавстві всі статеві злочини поділено на три групи:

- 1) звалтування, учинені з або без обтяжуючих обставин;
- 2) інші сексуальні агресії;
- 3) сексуальне переслідування.

До того ж лише звалтування віднесено до категорії злочинів, а інші дві групи – до проступків.

Під звалтуванням у французькому законодавстві розуміється будь-який акт сексуального проникнення будь-якого роду, учинений стосовно іншої людини в спосіб насильства, примусу, загрози або обману (ст. 222-23 КК). Доходимо висновку, що це досить близьке за значенням поняття до визначення звалтування в КК України [14].

Зокрема, звалтування передбачає, що винна особа використовує певні визначені в законі способи вчинення злочину. Фізичне насильство, загроза, психічний примус або обман, безсумнівно, унеможливує усяку добровільність з боку потерпілого. Не має значення, чи винний використовує свою силу або тільки користується слабкістю жертви, яка перебуває в особливо вразливому стані через хворобу або обман (ст. 222-23 КК). Доходимо висновку, що це досить близьке за значенням поняття до визначення звалтування в КК України [14].

Зокрема, звалтування передбачає, що винна особа використовує певні визначені в законі способи вчинення злочину. Фізичне насильство, загроза, психічний примус або обман, безсумнівно, унеможливує усяку добровільність з боку потерпілого. Не має значення, чи винний використовує свою силу або тільки користується слабкістю жертви, яка перебуває в особливо вразливому стані через хворобу або обман (ст. 222-23 КК). Доходимо висновку, що це досить близьке за значенням поняття до визначення звалтування в КК України [14].

Інші порушення статевої свободи та статевої недоторканості, за винятком сексуального переслідування, диференціюються в кодексі за такими ознаками:

- за наслідками, що настали: сексуальні агресії, що спричинили поранення або тілесне ушкодження;

- за суб'єктом злочинного посягання: сексуальні агресії, учинені законним, природним або прийомним родичем по висхідній лінії або будь-

якою іншою особою, яка має над потерпілим законну владу, або особою, яка зловживає владою;

- за способом учинення: сексуальні агресії, учинені із застосуванням чи погрозою застосування зброї;

- залежно від належності потерпілої особи до певної групи, наприклад, сексуальні агресії, учинені проти особи віком до п'ятнадцяти років, або особливо вразливої особи [14].

Що ж до законодавчого визначення статевих злочинів у Сполучених Штатах Америки (далі – США), то у Зводі законів США (Розділ 18) виділено окремі розділи, що містять норми про відповідальність за різні діяння, пов'язані з будь-яким порушенням статевої свободи чи статевої недоторканості, а саме:

1) глава 71 – «Про непристойності» (§1460 – володіння з наміром продати, а також продаж непристойних матеріалів; §1461 – надіслання поштою матеріалів, які спонукають до непристойності тощо);

2) глава 109а – «Сексуальні зловживання» (§2241 – посилене сексуальне зловживання; §2242 – сексуальні зловживання; §2243 – сексуальні зловживання щодо неповнолітніх і опікуваних; §2244 – образливий сексуальний контакт; §2245 – сексуальні зловживання, що призвели до смерті);

3) глава 110 – «Сексуальна експлуатація та інші зловживання стосовно дітей»;

4) глава 117 – «Транспортування для незаконної сексуальної діяльності та пов'язаних з цим злочинів» [15].

Водночас зауважимо, що під епархію статевих злочинів у США, на відміну від вітчизняного законодавства, підпадає також і домашнє насильство. Зокрема, 11 вересня 2000 року прийнято закон, спрямований на захист жертв домашнього насильства й торгівлі людьми, більша частина якого присвячена боротьбі з нелегальним ввезенням жінок в країну для сексуальної та іншої експлуатації, а також захисту жертв і притягнення винних у зазначених злочинах до кримінальної відповідальності (Trafficking Victims Protection Act of 2000) за вчинення статевих злочинів стосовно таких жінок [15].

Проте практика визначення статевих злочинів як окремого роду злочинної діяльності існує не в усіх країнах світу. Скажімо, у низці держав (В'єтнам, Індія, Казахстан, КНР, Сан-Марино, Словаччина) статеві злочини не виділяються в самостійний розділ законодавства, а зазвичай уміщуються в розділ, що стосується зазіхань на особу: у Казахстані це глава «Злочини проти особи», у В'єтнамі – глава «Злочини проти життя, здоров'я, гідності та честі людини», в Індії – глава «Про злочини, які зачіпають людське тіло» [8].

Завершуючи аналіз, зазначимо, що найбільш близьким до вітчизняного законодавства у сфері визначення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості є законодавство Російської Федерації, де аналогічно до України визначено види протиправних діянь та відповідальність за них [10].

Висновки. Підсумовуючи наведене, доходимо висновку, що Україна належить до країн, у яких злочини проти статевої свободи та статевої

недоторканості виділено в окремий вид протиправних посягань. Водночас вітчизняне законодавство, порівняно із законодавством країн Євросоюзу, Сполучених Штатів Америки, встановлює одне з найменш суворих покарань за вчинення названих злочинів.

Використані джерела:

1. Конституція України: Закон України від 26 червня 1996 р. URL: http://www.gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id (Дата звернення 15.05.2018).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (Дата звернення 15.05.2018).

3. Kelly K. Bonnar-Kidd Sexual Offender Laws and Prevention of Sexual Violence or Recidivism. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2820068/> (Last accessed 15.05.2018).

4. Moore KF. Report to the Ohio Criminal Sentencing Commission: sex offenders. Available at: Accessed December 3, 2009. URL : <http://www.ocjs.state.oh.us/Research/Sex%20Offender%20Report%20pdf.pdf> (Last accessed 15.05.2018).

5. Sandler J, Freeman NJ, Socia KM. Does a watched pot boil? A time-series analysis of New York State's sex offender registration and notification law. *Psychol Public Policy Law* 2008;14(4):284–302. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OBoGt1GIOzkJ:doi.apa.org/journals/law/14/4/284.pdf+&ccd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (Last accessed 15.05.2018).

6. Телленбах С. О новом уголовном кодексе Турции. *Уголовное право*. 2006. № 2. С. 72–77. URL: https://cat.libnvkz.ru/CGI/irbis64r_14/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=ANL_PRINT&P21DBN=ANL&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=S=&S21STR=%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20-%20%D0%A2%D1%83%D1%80%D1%86%D0%B8%D1%8F (Дата звернення 15.05.2018).

7. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / под общ. и науч. ред. С. П. Щербы. М.: Юрлитинформ, 2010. 544 с.

8. Половые преступления. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F (Дата звернення 15.05.2018).

9. Strafgesetzbuch. URL : <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (Last accessed 15.05.2018).

10. Каменева А. Н. Ответственность за изнасилование по уголовному законодательству Российской Федерации и различных зарубежных государств : учебник. М.: Издательство Московского университета, 2011. 160 с.

11. Десева Анастасія. У 2017 році проект «ПОЛІНА» буде масштабований ще на три локації / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250402890> (Дата звернення 15.05.2018).

12. Половые преступления в английском уголовном праве. URL : <http://librisum.com/forug/zarug14.htm> (Дата звернення 15.05.2018).

13. Sex Crimes. URL: <http://criminal.findlaw.com/criminal-charges/sex-crimes.html> (Last accessed 15.05.2018).

14. Бимбинов А.А. Ненасильственные половые преступления: монография. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=PIYxDwAAQBAJ&pg=PT33&dq=%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%8B%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F+%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F&source=bl&ots=BRpQhEYPex&sig=DT-bkmAZam-zoMntfrQcrSzcBSM&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiv27mWrOHYAhUrLZoKHTkJDpIQ6AEINzAC#v=onepage&q=%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%8B%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F&f=false> (Дата звернення 15.05.2018).

15. Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE. URL : <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18> (Last accessed 15.05.2018).

Стаття надійшла до редколегії 15.05.2018

Шахова Е. В. Анализ международного законодательства по вопросам противодействия совершению преступлений против половой свободы и половой неприкосновенности

В статье анализируется международное законодательство по вопросам противодействия совершению преступлений против половой свободы и половой неприкосновенности. Так, подробно определяются основные положения уголовного законодательства в сфере обеспечения половой свободы и половой неприкосновенности таких стран, как Великобритания, Франция, Германия, Соединенные Штаты Америки, Российская Федерация. Вместе с тем, касательно рассматривается и законодательство других стран мира, в том числе Албании, Австрии, Аргентины, Болгарии, Боснии и Герцеговины, Израиля, Португалии, Румынии, Федерации Дании, Индонезии, Испании, Италии, Колумбии, Латвии, Литвы, Македонии, Молдовы, Нидерландов, Норвегии, Польши, Сальвадора, Швейцарии, Японии и др. Подытоживая проведенное исследование резюмировано, что Украина относится к тем странам, в которых преступления против половой свободы и половой неприкосновенности выделены в отдельный род противоправных посягательств. В то же время отечественное законодательство, по сравнению с законодательством стран Евросоюза, Соединенных Штатов Америки, устанавливает один из наименее жестких наказаний за совершение указанных преступлений.

Ключевые слова: международный опыт, законодательство, преступления против половой свободы и половой неприкосновенности.

Shakhova K. Analysis of International Legislation on Counteraction of Committing Crimes Against Sexual Freedoms and Sexual Immunity

The author of the article analyzes international legislation on combating crimes against sexual freedom and sexual integrity. The main provisions of the criminal law in the area of sexual freedom and sexual integrity of countries such as Great Britain, France, Germany, the United States of America, and the Russian Federation are determined in detail. At the same time, legislation of other countries of the world, including Albania, Austria, Argentina, Bulgaria, Bosnia and Herzegovina, Israel, Portugal, Romania, the Federation of Denmark, Indonesia, Spain, Italy, Columbia, Latvia, Lithuania, Macedonia, Moldova, The Netherlands, Norway, Poland, Salvador, Switzerland, Japan and others.

Thus, when analyzing the legislation of foreign countries, it is summarized that different types of criminal offenses are classified by various states as crimes against sexual freedom and sexual integrity. At the same time, it is determined that if the states of European civilization have the usual provisions on sexual freedom as the object of encroachment of sexual crimes, then for the Muslim states, "sexual freedom" is still impossible as an object of criminal law protection for religious reasons, that is, today there are two main approaches to addressing the place of sexual crimes in the system of law and, consequently, to determine their object. The first, traditional, proceeds from the fact that the primary in such an encroachment is a violation of moral norms. The second, more modern, suggests that sexual crimes encroach on the personality, its rights and freedoms in the first place. It is also noted that the legislation closest to the domestic one is in the field of definition of crimes against sexual freedom and sexual integrity in the Russian Federation. Thus, in the given country, it is completely analogous to our identified types of unlawful acts and the responsibility for them

Summarizing the conducted research, it is summarized that Ukraine refers to those countries in which crimes against sexual intercourse and sexual integrity are allocated to a separate class of illegal encroachments. At the same time, domestic legislation, in comparison with the legislation of the European Union, the United States of America, establishes one of the least severe penalties for committing these crimes.

Keywords: international experience, legislation, crimes against sexual freedom and sexual integrity.

УДК 340.12:342.15

В. М. Янко

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ОЗНАК ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 109 КК

Положення ст. 109 КК є неоднозначними, можливі їх різноманітні тлумачення. Актуальним науковим завданням є формулювання чітких позицій щодо змісту ознак відповідного складу злочину. Вони є запорукою єдності судової практики та ефективності кримінально-правового регулювання у відповідній сфері.

Аргументовано висновок про те, що стрижневим у значенні слів повалення, захоплення є насильство, отже, «насильницький» стосується і повалення конституційного ладу, і захоплення державної влади (ч.1 ст. 109 КК). Наведено результати дослідження основних напрямів практичної інтерпретації положень ст. 109 КК щодо кримінально-правової оцінки дій осіб, причетних до створення та функціонування так званих «ЛНР» та «ДНР». Змова про вчинення дій у спосіб насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади визначено через два важливі аспекти: 1) змова представляє собою домовленість двох або більше осіб про вчинення зазначених дій; 2) змова виявляється в узгодженні конкретних дій, розподілі ролей тощо. Для кримінально-правової оцінки певного повідомлення як публічного заклику до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади є потреба в дослідженні таких ознак діяння, як спосіб та місце здійснення повідомлення, використані технічні засоби, зміст повідомлення. Висновок щодо наявності публічних закликів треба робити в кожному певному випадку на підставі аналізу матеріалів конкретного провадження.